

دردنگ

نگاه قانون به کار کودک

دردنگ: شرق: اسلام نگاه ویژه‌ای به حقوق افراد دارد. همچنین توجه خاصی به حفظ کرامت افراد به‌ویژه کودکان دارد. در حمایت از کودکانی که در سنین نامتعارف به هر دلیلی مجبور به کارکردن هستند، گفته شده نباید کار سختی به آنها واگذار شود. با این حال، کار بسیاری از کودکان به بهانه‌های مختلف، برخلاف قوانین کشور و همچنین جهان محسوب می‌شود؛ چراکه کودکان هم از لحاظ جسمی و هم از لحاظ روحی آسیب‌پذیرتر و شکننده‌تر هستند و همچنین در طول تاریخ مورد سوءاستفاده افراد حتی خانواده‌هایشان قرار گرفته‌اند.
کودکان از آسیب‌پذیرترین گروه‌های اجتماعی محسوب می‌شوند و به عنوان یکی از مبانی حقوق بشر بسیار دارای اهمیت هستند. مطابق با قوانین جمهوری اسلامی ایران، به فردی کودک گفته می‌شود که به سن بلوغ نرسیده باشد. با توجه به قانون مدنی و ماده ۱۲۰۱ و تبصره یک، سن بلوغ برای پسران ۱۵ سال تمام قمری عنوان شده است. برای دختران نیز سن بلوغ را ۹ سال تمام قمری بیان کرده‌اند. با توجه به این قانون و تبصره، پسر با ۱۵ سال تمام قمری و دختر نیز با ۹ سال تمام قمری، فردی بالغ به حساب آمده و دیگر کودک محسوب نمی‌شود. باید بیان کرد که مبحث پنجم از فصل سوم مربوط به قانون کار جمهوری اسلامی، مرتبط با کار کودکان است. ماده ۲۹ این قانون بیان می‌کند که به کار گرفتن افراد کمتر از ۱۵ سال تمام و همچنین به کار گماشتن نوجوانان که ۱۵ تا ۱۸ سال دارند، در شغل‌های سخت و شغل‌هایی که زبان‌آور است، ممنوع است. مطابق با این قانون، اگر کارفرمایی، کودکی را که کمتر از ۱۵ سال دارد به کار بگیرد، متخلف شناخته می‌شود؛ چراکه مطابق با این قانون، هر دختر یا پسر زیر ۱۵ سال کودک به حساب می‌آید.

مجازات‌ات او نیز برای بار اول چنین تخلفی، مجازات نقدی بوده و برای بار دوم علاوه بر مجازات نقدی، محکوم به حبس نیز خواهد شد. برای بار سوم، علاوه بر مجازات نقدی و حبس، پروانه کار شخص متخلف باطل می‌شود. همچنین کارخانه یا کارگاه او نیز پلمب می‌شود. در ماده ۸۴ قانون کار نیز بیان شده است که در مشاغل و کارهایی که برای سلامتی یا اخلاق کارآموزان و نوجوانان خطرناک است، حداقل سن کار را ۱۸ سال تمام قمری پیش‌بینی کرده‌اند. البته باید ذکر کرد تشخیص موارد ذکرشده بر عهده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی خواهد بود. لازم به ذکر است سازمان بین المللی کار تاکنون مصوبات زیادی در این زمینه داشته اما به طور کلی معیار اصلی او برای تشخیص کودک از نوجوان و بزرگسال را حداقل سن اعلام کرده است. طبق آخرین مصوبات نیز، اشخاص زیر ۱۸ سال کودک محسوب می‌شوند.

کار کودک چیست؟

به هر نوع فعالیتی که موجب آسیب و زیان‌رسیدن به جسم، روح و شخصیت اجتماعی کودک شود، کار کودک می‌گویند. همچنین این نوع کار، موجب بازداشتن کودک از تحصیل شده یا به هر طریق نیز موجب مزاحمت در تحصیل و درس‌خواندن او خواهد شد. در صورتی که کودک کار برای جویاشدن از علت کارکردن آنها، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد که موجب قرارگرفتن کودکان در این مسیر سخت شده است؛ فقر، اعتیاد، طلاق، تک‌والد بودن، بی‌کار بودن پدر، سطح فرهنگ پایین، آگاهی کم خانواده‌ها، از سرمایه‌های انسانی کشور، کودکان هستند. توجه به رشد و شکوفاشدن آنها می‌تواند موجب پیشرفت کشور شود. به همین منظور وادارکردن کودکان به انجام کارهای سخت که در توان آنها نیست، علاوه بر آسیب جسمی و روحی موجب تخریب شخصیت اجتماعی آنها نیز می‌شود. مهم‌ترین تخریب آن نیز بازداشتن کودکان از تحصیل و یادگیری مهارت و همچنین موجب جلوگیری از افزایش آگاهی آنها می‌شود. تمامی این موارد نیز خود آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی برای جامعه و کشور به دنبال خواهد داشت؛ چراکه در جامعه‌هایی که تعداد بالایی کودک کار دارند، بسیاری از این کودکان از سنین پایین به دنبال بزهکاری رفته، در نتیجه تشکیل باندهای بزهکاری در جامعه افزایش می‌یابد. در مقابل نیز در میان این کودکان، بزه‌دیدگانی دیده می‌شوند که دچار اعتیاد، فروش به کشورهای خارجی و حتی سوءاستفاده‌های جنسی و... شده‌اند.

شرایط زندگی کودکان کار

برای درک بهتر آسیب‌ها و زیان‌هایی که به کودکان کار چه از لحاظ جسمی و چه از لحاظ روحی وارد می‌شود، نیاز است به شرایط زندگی آنها نگاهی انداخت. در ذیل به بررسی برخی از این شرایط خواهیم پرداخت:
حقوق بسیار کم و برخلاف انصاف: بارزترین ویژگی و شرایط مربوط به زندگی کودکان، حقوق بسیار کمی است که غیرمنصفانه به آنها پرداخت می‌شود. در واقع میزان این حقوق آن‌قدر کم است که کفاف زندگی آنها را نمی‌دهد. این خود باعث می‌شود آن کودک سرخورده شده و انگیزه خود را برای آینده از دست بدهد. از دست دادن امید برای زندگی، باعث می‌شود آن کودک به سمت کارهایی غیرقانونی مانند مشارکت در جرائم مختلف، دزدی و... برود.

واریزشدن حقوق کودکان به والدین: حقوق کودکان کار به طور مستقیم به خود کودک پرداخته نشده و به والدین آنها داده می‌شود؛ چراکه اکثر کودکان کار حساب بانکی جدا نداشته و همین موضوع سبب سوءاستفاده والدین آنها از حقوق فرزند خود می‌شود.

عدم بیمه و شرایط سستگین کار: اکثر کودکان کاری که در اماکن مختلف مانند کارگاه مشغول به کار هستند، هنوز آن مکان‌ها به صورت قانونی به ثبت نرسیده‌اند. در اکثر این مکان‌ها نیز امکانات و شرایط کار برخلاف قانون و غیربهداشتی است. همین دلایل باعث شده که کارفرمایان، کودکان را بیمه نکرده و شرایط سختی را به آنها تحمیل کنند.

کودکان مشغول کار: کودکان کار از دید قانون

با توجه به گزارش‌های انجام‌شده و خبری، بیشتر کودکان کار در کشورمان، تابعیت ایرانی نداشته و اکثر آنها تابعیت کشور دیگر را دارند. در واقع علل مختلفی مانند جنگ، وضعیت و وضعیت کار اقتصادی و... باعث شده تا از کشور خود خارج شده و به کشورهای دیگر ازجمله ایران بایانند. دیگر کودکان کاری که تابعیت ایرانی دارند، به دلایل مختلف مانند مشکلات خانوادگی، وضعیت اقتصادی، مشکلات جامعه و... در خیابان‌ها یا اماکن دیگر مانند کارگاه‌ها مشغول به کار هستند. بنا بر آنچه گفته شد، شرایط موجود در زندگی کودکان کار، باعث شده است که آنها از لحاظ جسمی و روحی آسیب‌پذیر باشند. همچنین از آنجایی که کودکان کار، سرمایه‌های انسانی و آینده یک کشور محسوب شده که در رشد و پیشرفت یک کشور تأثیرگذارند، بنابراین به کار گماشتن کودکان باعث آسیب‌های جبران‌ناپذیری هم برای خود کودک و هم برای جامعه خواهد شد. به همین دلایل، قانون‌گذاران داخلی و خارجی در جهت حمایت‌کردن از حقوق کودکان، قوانینی را وضع کرده‌اند که از تنصیع‌شدن حقوق آنها جلوگیری شود.

در ذیل به بررسی این قوانین خواهیم پرداخت:

مطابق با ماده ۲۹ قانون کار، هیچ کارفرما یا هیچ نهاد و کارگاهی نباید کودکان زیر ۱۵ سال را وادار به کارکردن کند. همچنین مطابق با ماده ۸۱ قانون کار، افرادی که ۱۵ تا ۱۸ سال دارند، نوجوان به حساب می‌آیند. اگر آنها برای کاری گماشته شوند، بایستی شرایط و ضوابطی را رعایت کرد.

عدالت اجتماعی، معیار ارزیابی عملکرد مدیران

عبدالحکیم سالارزهی

پرداخت بخشی از دارایی‌ها به نیازمندان. این اصل به کاهش نابرابری‌های اقتصادی کمک می‌کند و امکان دسترسی همه اعضای جامعه را به نیازهای اولیه سهل می‌کند.
شریعت اسلام به اهمیت عدالت و انصاف در نظام قضائی نیز تاکید دارد. عدالت در حوزه قضاوت تضمین می‌کند که با همه افراد بدون درنظرگرفتن موقعیت اجتماعی یا پیشینه آنها به‌طور منصفانه در برابر قانون رفتار شود.
نظام حقوقی اسلام مانند دیگر نظام‌های اعتقادی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در ساختار یک «جامعه معتدل» نقش آفرین است. در حوزه قضاوت، معمولاً دوری در مخاصمات زمینه‌ساز تبعیض است. غالباً طبقه بانفوذ و به تعبیری خواص پیشکامان رفتارهای تبعیض‌آمیز هستند. به طور کلی هدف سیاست اسلامی، دستیابی به عدالت اجتماعی است تا «مسوات و برابری» بین مردم نهاده‌ند شود. عدالت اسلامی ارتباط عمیقی با ایده ایجاد یک «جامعه معتدل» دارد که در آن با همه افراد با کرامت و احترام رفتار شود و همه از «فرصت‌های مساوی» برخوردار باشند.

در هر جامعه‌ای که مسئولان و مدیران در رده‌های مختلف از عدالت تخطی کنند و گرفتار «ظلم، تبعیض، رانت‌خواری و فساد» شوند، آن جامعه در حوزه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و سیاسی دچار بحران و آسیب‌های جدی می‌شود. طبقه ضعیف قربانی سیاست‌های نادرست شده و فروپاشی و اضمحلال در جامعه حاکم می‌شود.

اما جامعه ایرانی مانند دیگر جوامع دنیا نیازمند آن است که با «تبعیض و نابرابری» مقابله کرده و در برابر سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های نادرستی که دامنه آسیب‌های اجتماعی و بحران‌های سیاسی را گسترش می‌دهد، تدابیر و اقدامات مؤثری اتخاذ کند. ایران با وجود داشتن «نیروی انسانی زبده» و «منابع دست اول» در تمام حوزه‌ها، در رنج انواع مشکلات اقتصادی، فرهنگی و سیاسی به سر می‌برد. در این یادداشت به ذکر نمونه‌هایی از بحران‌های اجتماعی می‌پردازیم، به امید آنکه مسئولان و تصمیم‌گیرندگان جامعه در مقابله با این آسیب‌ها و تهدیدها راه‌حلهایی عملی اتخاذ کرده و با تدبیر به‌موقع، به علاج و حل مشکلات بپردازند.

فقرآموزشی

حدود یک میلیون نفر از کودکان در سنین مدرسه، از تحصیل بازمانده‌اند که بیش از ۱۶ درصد آنها از منطقه بلوچستان هستند.

فقراتقصادی

بر اساس برآوردهای انجام‌شده، درحال حاضر ۱۹ میلیون ایرانی از امکانات اولیه زندگی محروم هستند. طبق آمارهای رسمی در سال ۱۴۰۲، حدود ۳۰ درصد جمعیت کشور (۲۶ میلیون نفر) زیر خط فقر قرار دارد. به عبارتی از هر سه ایرانی یک نفر زیر خط فقر قرار دارد. دوهزارو ۲۰ محله و

عدالت اجتماعی، معیار ارزیابی عملکرد مدیران

عبدالحکیم سالارزهی

۱۹میلیون و ۷۰۰ هزار نفر در سراسر ایران از امکانات اولیه زندگی مانند مسکن، اشتغال، تحصیلات تا ۱۲ سال، سلامت، خوراک و پوشاک محروم هستند.

نرخ بی‌کاری

آمار رسمی نشان می‌دهد تعداد بی‌کاران در ایران بین سه الی سه‌ونیم میلیون نفر است؛ اما کارشناسان معتقدند این آمار از مرز چهار میلیون نفر عبور کرده است. از دلایل افزایش بی‌کاری می‌توان به توزیع نابرابر ثروت و ایجاد اشتغال مفرط در برخی نقاط کشور و به فراموشی سپردن برخی مناطق دیگر اشاره کرد. در برخی مناطق به قدری زیاد کارخانه ایجاد کرده‌ایم که مردم شکایت دارند زندگی‌شان مختل شده است (به‌تارگی مردم اردکان یزد درخواست جابه‌جایی کارخانه‌ها را از محدوده شهر داشته‌اند) و در بسیاری جاهای دیگر بی‌کاری بیداد می‌کند. در بلوچستان فقط دو کارخانه سیمان وجود دارد. درحالی‌که بلوچستان جوان‌ترین استان کشور محسوب می‌شود. آمارهای غیررسمی نشان می‌دهد که بیش از ۴۰ درصد جوانان این استان فاقد شغل هستند و برای امرار معاش آواره استان‌های دیگر مانند یزد، کرمان، اصفهان، بوشهر، تهران و... هستند.

اعتیاد

میانگین سن اعتیاد در ایران ۲۴ سال است. بیش از چهارمیلیون و ۴۰۰ هزار نفر مصرف‌کننده مستمر مواد مخدر در کشور وجود دارد. میزان کل مصرف‌کنندگان مستمر و غیرمستمر ۱۵ میلیون نفر است که یک‌ششم جمعیت کشور را تشکیل می‌دهد. نرخ شیوع اعتیاد در کارگران ۲۲ درصد است. ۷۰ هزار معتاد متجاهر وجود دارد. سالانه چهار هزار ایرانی بر اثر مصرف مواد مخدر جان خود را از دست می‌دهند.

معضل حاشیه‌نشینی

جمعیت حاشیه‌نشینان از مرز ۱۹ میلیون نفر عبور کرده است. این در حالی است که حدود ۷۵ تا ۸۰ درصد اراضی ملی، در اختیار دولت قرار دارد و قریب به ۵۰ تا ۶۰ درصد این زمین‌ها لم‌بیزرع است. می‌توان با اختصاص بودجه و واگذاری این زمین‌ها و رساندن امکانات رفاهی، آموزشی و بهداشتی، مشکل و معضل حاشیه‌نشینی را به آسانی حل کرد. فرجام سخن اینکه از آنجا که عدالت اجتماعی به‌عنوان یکی از «اهداف بعثت انبیا» مطرح شده و «فلسفه حکومت‌داری» نیز بر برقراری عدالت استوار است، می‌تلمد نهضت‌هایی که بر اساس اصول اسلامی پایه‌ریزی شده‌اند، مقابله با «تبعیض و نابرابری» را در اولویت امور قرار دهند. مدیران، رهبران و برنامه‌ریزان جامعه، استراتژی خود را بر محور عدالت تنظیم کرده و تحت هیچ شرایطی عدالت را در حاشیه قرار ندهند. بهترین معیار ارزیابی عملکرد مدیران، عدالت اسلامی است.

گزارش

رئیس صداوسیما پیگیری می‌کند؟

استفاده غیرمجاز

از یک نابینا

سمیه جاهدعظائیان؛ مطابق با اخبار منتشرشده درباره بهره‌برداری از طرحی جدید ویژه افراد نابینا و کم‌بینا که طبق آن محتوای فیلم‌ها به صورت صوتی تولید و پخش خواهد شد، طرح فوق، ایده اصلی یک فرد نابینا بوده که در سال جاری و قبل از انتشار اخباری از انجام اقدامات اجرایی دربارۀ آن، به برخی از مدیران رسانه ملی ارائه شده بود. به گزارش خبرنگار «شرق»، «جواد سقا» کارمند کم‌بینای صداوسیما که تحصیلات عالی خود را با موضوع توصیف صوتی فیلم برای نابینایان و کم‌بینانان به پایان رسانده است، طرح پخش فیلم‌های توصیف صوتی‌شده از تلویزیون برای افراد دارای اختلال بینایی را در مهرماه امسال به رئیس سازمان صداوسیما ارائه داد و با استقبال او روبه‌رو شد. این طرح پس از ارسال به شبکه نمایش بدون در نظر گرفتن طراح آن یعنی «جواد سقا» در بهمن‌ماه اجرا و اخبار آن منتشر شد. با آنکه مدیران شبکه نمایش در مصاحبه‌های مختلف این اقدام را ابتکاری تازه از سوی خود بیان کردند، اما تاریخ و شماره نامه‌های ارسال این طرح به معاونت سمیا و شبکه‌های تلویزیونی در همه اسناد ارائه و آرشویی نیز موجود است. شبکه‌تلویزیونی نمایش که چند وقتی است در اخبار و دیگر برنامه‌های رسانه‌ای از آغاز پخش فیلم‌های توضیح‌دار برای نابینایان و کم‌بینایان خبر داده و حتی آن را به نام خود اجرایی کرده است، در واقع طرح یک فرد کم‌بینا را بدون اطلاع او مصادره کرده است. مقاله‌های متعددی از «جواد سقا» کارمند کم‌بینای سازمان صداوسیما که طراح اصلی پروژه «خط مستقل صدا» برای نابینانان است، در رسانه‌هایی مانند ماهنامه «مانا» و ویژه نابینانان و در مجلات معتبر علمی- پژوهشی دیگر به چاپ رسیده است. او در این مقاله‌های علمی، از پخش فایل صوتی فیلم تنها در شبکه رادیویی نمایش خبر داده و با انتقاد از پخش نشدن فیلم‌صا توضیح‌دار تلویزیون برای افراد دارای مشکلات بینایی، از آن به‌عنوان یک کمبود و ضعف اساسی یاد کرده بود. به گفته او در برخی از تریبون‌های رسانه‌ای، سابقه تولید و پخش این دست از فیلم‌ها به نفع افراد دارای اختلال بینایی در کشورهای مختلف دنیا، به حدود ۳۰ سال پیش بازمی‌گردد. این در حالی است که تلویزیون ایران با سه دهه تأخیر آن‌هم چند ماه پس از ارائه طرح از سوی فرد کم‌بینایی که نیاز به حمایت داشته و سازمان‌های بین‌المللی و برنامه‌های توسعه‌ای سازمان ملل، دولت‌ها را به رعایت حقوق افراد دارای معلولیت توصیه کرده است، خبر از یک تدارک ویژه برای روشنفندان و ناشنوایان می‌دهد؛ طبق اسناد به‌دست‌آمده، نکات فنی و چگونگی دسترسی نابینایان و کم‌بینانان از طریق تلویزیون به فیلم‌ها توضیح‌دار پخش‌شده از شبکه تلویزیونی «نمایش» به صورت تمام و کمال، مطابق با طرحی است که «جواد سقا» چندی قبل در طرح خود ارائه داده و حتی تبلیغ نشانیان این شبکه از طرح مصادره‌شده فوق هم مشابه با همان ادبیات نگارش‌شده در طرح اولیه است. به گفته یک فعال رسانه‌ای، «شاید متولیان شبکه نمایش که با اصول و استانداردهای نگارش متن و توضیحات آشنایی چندانی ندارند، قصد دارند تا نخستین افتخار انجام این اقدام برای نابینان در تلویزیون ایران را آن‌هم با تأخیر ۳۰ساله، به نام و به کام خودشان ثبت کنند. بهتر آن است که رئیس سازمان صداوسیما با مروری بر شعارهای تبلیغاتی روزهای شروع به کار خود که «داعیه‌دار برقراری عدالت» است، آن را سرلوحه کار خود قرار داده و درباره استفاده غیرمجاز و مصادره ایده‌های نویسن در حوزه معلولان، واکنش مؤثری نشان دهند». به گزارش خبرنگار «شرق»، چندی پیش «محمد غلامرضایی»، مدیر شبکه نمایش، از تدارک ویژه این شبکه برای روشنفندان و ناشنوایان و اعمال تغییرات جدید شبکه نمایش در پخش فیلم‌های مناسب‌سازی‌شده ویژه مخاطبان نابینا خبر داده بود. «فیلم‌های جدید شبکه نمایش دارای یک فرد نابینا بوده مستقل هستند که در آن صحنه فیلم برای مخاطبان روشنفند شرح داده می‌شود و نابینایان می‌توانند با استفاده از ریموت کنترل تلویزیون خود، باند صدای دارای شرح صحنه را انتخاب و ارتباط بهتری با فیلم و جزئیات آن برقرار کنند». این در حالی است که طرح فوق، ایده اصلی یک فرد نابینا بوده که در سال جاری و قبل از انتشار، اخباری از انجام اقدامات اجرایی درباره آن به برخی از مدیران رسانه ملی ارائه شده بود.